

telepensjonisten

Medlemsblad for Telepensjonistenes Landsforbund

Nr. 4/08 - 34. årgang

God jul!

..... Kampen om Televerkets sjel s. 6

..... Telenor i India s. 7

..... Jødisk hverdag i Norge s.14

REDAKTØRENS SPALTE

Kjære medlemmer

Dere sitter nå med årets juleutgave av Telepensjonisten. Sett dere nå godt tilbake i godstolen og gi dere litt tid til å lese bladet, selv om dere er midt i julestria og det fins massevis av annen spennende lektyre. Telepensjonisten lages for og av telepensjonistene, derfor bør alle finne noe leseverdig i bladet. Dette gjelder ikke minst våre husdiktere som nok engang har tatt pennen fatt. Det er dikt til ettertanke de gir oss om julen og lyset.

Kampen om Televerkets sjel har jeg valgt å kalle intervjuet med personalledere som stod i front under omleggingen av Televerket til en moderne global telekommunikasjonsbedrift. Fra Telenor har vi et en fortelling om den nye utfordringen i India som viser utviklingen. En risikofylt satsning som det ifølge manges mening står respekt av i disse tider. Men som må til for å komme videre.

Pensjonerte televerkere som har betydd mye for Televerket i store deler av forrige hundreår er det ikke mange igjen av. Jeg er glad for at jeg har truffet to av dem. De er stolte og takknemlige over sin tid i Televerket.

Sofus har vært på Kanariøyene igjen og flommer over av sol og meninger. Det gjør også reiseskildringen fra Island. Det er tydelig at sagaøya er verd et besøk selv om sola bare skinner bak skyene.

Jødernes hverdag i Norge over 150 år vet mange av oss lite om. Derfor lyttet telepensjonistene i Sentrale enheter med stor interesse til Mona Levins fortelling om den gode og rike hverdagen bak historien som vi kjenner om jødernes savn og lidelse i Norge.

"Pårørende og demens" er et aktuelt tema som berører de fleste av oss. De som følger den danske TV-serien om familien Sommer på NRK1 ser sterke bevis på belastningene som pårørende utsettes for når nær familie rammes av demens. Kommunikasjon blir en stor utfordring i denne sammenhengen.

Lokalforeningenes liv er ryggraden i vårt foreningsliv. Derfor er det viktig at vi får rapporter om møter, turer og aktiviteter. Spesielt innholdsrik var Østfold-pensjonistenes hobbyutstilling i slutten av november. Den viste en samling av flotte gjenstander, malerier, bøker etc. som viser at pensjonister er rikt utrustet.

Da står det igjen å ønske dere alle en god jul og et godt nyttår, og takke for bidrag og gode tilbakemeldinger gjennom 3 år.

*Takk for meg.
Sjur*

Innhold:

Redaktørens spalte	s. 2	Sofustanker	s. 11
Lederen har ordet	s. 3	Islandstur	s. 13
Jul med din glede	s. 4	Jødisk hverdag i Norge	s. 14
Lyset	s. 5	Kommunikasjon og demens	s. 15
Kampen om Televerkets sjel	s. 6	Nytt fra Lokalforeningene	s. 16
Telenor i India	s. 7	Landsstyrets nye handlingsprogram	s. 17
Pensjonert sjøkabelsjef Alf Rykkel	s. 8	Foreningsnummer og adresser	s. 18
Fra gjeter i Rana til telesjef i Stavanger	s. 9	Nekrolog over Evald Hagenes	s. 19
Min telehistorie	s. 10	Landsstyret	s. 19
Kryssord	s. 10	Hobbymesse i Østfold	s. 20

Frist for innsendelse av stoff til neste utgave av bladet er **1. mars 2009**.

Redaktøren forbeholder seg retten til nedkorting av innlegg.

Forsidebildet: Fra venstre: Arne Sletta, Lillian Krokan, Gerd Waaktaar Gamst og Trond Rafter.

Lederen har ordet

Om få dager går vi inn i julemåneden. Det er med undring at også 2008 snart er historie. Desember er årets mørkeste og antagelig også den travleste måned i året. Vi forbereder oss etter gamle nedfelte ritualer og tradisjoner, der samvær med familie og venner danner rammen omkring julen. Givergleden er stor i julen og da primært til vår nærmeste familie og venner, men kanskje burde vi også tenke mer på dem som sitter nederst ved bordet i vårt samfunn. I løpet av noen hektiske dager besøker vi hverandre ikke bare en, men ofte flere ganger. Det kan virke som vi på liv og død skal ta igjen alt vi ikke har gjort det siste året. Rundt i mange av våre foreninger arrangeres det julesammenkomster. Dette er en god tradisjon hvor vi både kan ønske hverandre god jul og takke for all hygge i året som gikk..

Om ikke mange dager samles Landsstyret til sitt siste møte i 2008. Møtets sakliste er meget innholdsrik og et av punktene er møteprogrammet for neste års landsmøte. Rammen for landsmøtet er stort sett på plass, men vi mangler ennå litt for å kunne si at vi har full kontroll. Tidlig på nyåret samles arrangementskomiteen fra Lillehammer og arbeidsutvalget for å legge de siste brikkene på plass. Vi i arbeidsutvalget ser frem til interessante dager, men det er opp til oss alle om landsmøtet skal bli en suksess.

Som antydning i siste nummer av Telepensjonisten ønsket jeg å komme tilbake til årets SAKO seminar som ble avholdt i siste halvdel av oktober på Sundvollen konferansehotell ved Tyrifjorden. Øverst på møteplanen stod behandlingen av en ny samarbeidsavtale for SAKO. Forberedelsene til dette punktet hadde ikke gått uten kamp om innholdet i den nye avtalen. Resultatet ble dessverre at Forsvarets Pensjonistforbund trakk seg fra videre deltagelse i SAKO. Forsvarets begrunnelser var flere, men sitat "fraværet av organisatoriske prosesser i søken etter omforente beslutninger og manglende profilering av SAKO som avsender i sentrale saker" var noe av begrunnelsen. Vårt forbund er det første til å beklage hva som har skjedd. Også vi kan slutte oss til noe av kritikken fra Forsvaret, bl.a. at SAKO ikke har blitt godt nok profilert i saker som vi har vært med på å kjempe fram. I en tid med kamp mellom ulike interessegrupper er det imidlertid meget uheldig at pensjonistene nok en gang splittes opp. Sist det skjedde var i 2004 da LOP trakk seg ut av samarbeidet i mai 2011.

Jeg setter sluttstrek her. Da gjenstår det bare å takke for samarbeidet i 2008.

Ønsker alle telepensjonister en riktig god jul og et godt nytt år!

*Vennlig hilsen
Dagfinn Skarbøvik*

JUL MED DIN GLEDE

FØRVENTNINGER
JULETRE OG PÅKKER
BAK LUKKET DØR
SLIK VAR DET FØR

IKKE KJØPEPRESS
REKLAME I AVISER
I OKTOBER
BILLEGE JULEPRISER
KJØP - KJØP
KAFFE - KJØTT OG MARSIPAN
PÅKKET FINN I CELLOFAN

ØNSKER LUKT FRA
RULL OG KAKE
BARNEØYNE SOM VIL SMAKE
LA OSS FÅ TILBAKE-
GOD JUL

Mary Solvik

Lyset

Hva er lysere enn lyset?
Hva gir mere kraft enn det?
Solens lys på himmelbuen,
sol, som flommer inn i stuen,
sollys over glittersne:
hva kan måle seg med det?

Lyset i to barneøyne,
det er lys - i solens drakt!
Ja, som kilder, klare, rene
speiler blikkets glans alene
lyset med sin stråleprakt.
Barneblikk har lysets makt.

Stjernedryss i vinternatten
kan gi ro og sjelefred.
Månemannens gyldne hode
lyser opp vår mørke klode,
sender månelys herved,
mens den seiler blank av sted.

Og vi tenner lys i hjemmet,
når en høstdag er på hell.
Og det tennes millioner,
som et hav av lyse toner
over dal og fjord og fjell
i den store julekveld!

Kjærligheten den er lyset,
når i hjertet den får bo.
Den gir kraft og tenner flammen,
som gir håp og tro.
Tenk, om vi alle kunne finne
Julens lys, og la det skinne
som en varm og gyllen bro
imellom oss! Da ville blomster gro!

Ja, kunne vi i lysets ånd
Forsøke å formidle Gleden!
Da tror jeg at en gnist av håp
Ble tent for verden - og for freden!

Berly Engen

Kampen om Televerkets sjel

Sjur Malm

Kampen om Televerkets sjel stod i 1970 - 80 årene. Ved inngangen til 1990 - årene stod det nye Telenor opp som fugl Phønix av asken. I asken lå restene av en stolt og moderne statsetat gjennom mer enn 100 år, en desentral og kundenær organisasjon, tapte arbeidsplasser og mange ulykkelige menneskeskjebner. Kampen var brutal, men nødvendig, mente mange, for å møte den televerden vi har i dag med beinhard konkurranse og globalisering. Personalavdelingen med tidligere personaldirektør Lillian Krokan i spissen, stod midt i kampens hete. Derfor inviterte vi henne sammen med noen av hennes nærmeste medarbeidere til en samtale om utfordringene de møtte. Dessverre kunne ikke alle møte, men gjensynsgleden var stor og praten gikk lett om gamle P.

Arne Sletta

Lillian Krokan

Gerd Waaktaar Gamst

Trond Rafter

Lillian Krokan

Lillian ble ansatt som personaldirektør i 1985 under Kjell Holler etter å ha vært leder for KTTL fra 1973. Hun satt i stillingen til 1991. Utfordringene stod i kø for Lillian og staben hennes. Omorganiseringen til teleområder, riksautomatisering og økende trusler mot telemonopolet. Store rikstelefonstasjoner forsvant i byene og 100 - vis av små stasjoner utover landsbygda og langs kysten ble erstattet av automatsentraler. Lillian opplevde den tunge utfordringen at 6000 kvinnelige arbeidsplasser etter hvert forsvant og ble erstattet av ny teknologi. Den teknologiske kompetansen måtte styrkes, og konkurranse og service kom i fokus. Dermed startet prosessen med å utvikle en ny moderne bedriftskultur vekk fra statsmonopolet.

Omorganiseringen

- Når Døschertobieser kom på besøk i Personalavdelingen ble det alltid spurt hvilke nye rasjonaliserings tiltak han hadde i ermet, minnes Gerd Waaktaar Gamst som hadde ansvaret for avtaler i samband med omorganiseringen. De innebar ofte ganske store konsekvenser for personalet som vi måtte håndtere. Det var ondt å reise rundt å informere om nedleggelse av arbeidsplasser. "Er det ingen som kan stoppe denne galskapen", fikk Gerd spørsmål om i Tromsø. - Da jeg samlet stoff til boken min reiste jeg rundt, forteller Lillian. Da kom det mye gammel frustrasjon til overflaten. De måtte fortelle hvor fælt det hadde vært!

-1980 årene var de verste, minnes Gerd. Det var mange protestaksjoner og noe så uvant som en 6 - dagers streik i 1986 pga av hovedtariffoppgjøret. Jeg husker at distriktdirektør Solberg ringte til meg en morgen og spurte: "Si meg fru Gamst er jeg i streik nå?"

Ny bedriftskultur

- Kjell Holler ga meg ordre om å forandre bedriftskulturen, forteller Lillian. "Bort med trolla" ble et motto i kampen for den nye bedriftskulturen. Når vi fikk "trolla" ut i lyset så sprakk de som i eventyret. Det var mange "troll" i den gamle etatskulturen som måtte bringes ut i lyset. Vi startet smilekurs og kurs i forandringsledelse. Vi utredet om Televerket skulle satse i utlandet, men fikk tomme ned den gangen. Personalet var positive og kom gradvis over i nye spor både til jobben og omverden som de skulle yte service til.

Personalutvikling

- Jeg tror vi aldri har brukt så mye penger på personalet som i 1980 - årene, forteller Lillian. Det fans en hel rekke tilbud. Saks-

behandleropplæringen var et tilbud i administrativ opplæring særlig myntet på kvinner. "De gamle damers kurs" ble det kalt, minnes Lillian. Likestilling kom i skuddet, og kvinner fikk opplæring til tekniske assistenter og fjelltopptjeneste. Likeledes kom kravet om flere kvinner i lederstillinger, og det dukket opp en hel rekke gode tilbud både for mellomledere og toppledere. Trond Rafter var ansvarlig for teknisk opplæring. Teleskolen i Grimstad ble etablert, og den raske tekniske utvikling inn i digitalalderen stilte store krav til teknisk videreutdanning. Totalt sett ble det en betydelig heving av kompetansen blant de ansatte med tanke på de utfordringene som var i anmarsj.

Tilsetninger, lønn og pensjoner.

- Omorganiseringen resulterte i store mengder innstillings- og tilsettingssaker som ble en alvorlig belastning på for oss, minnes Arne Sletta som jobbet med tilsettingssaker. Men etter hvert ble ansvaret delegert ut til ytre etat som var mest kompetent til å behandle sitt eget personale. Personalorganisasjonene var veldig sterke og krevde å få delta både på innstillinger og tilsetninger. Dette kravet forsvant da Televerket ble omgjort til konsern. - Det var også mange gamle lønnsavtaler som måtte ryddes opp i, forteller Gerd. Da AFP kom var det mange som benyttet seg av tilbudet, men dessverre fans det også noen som lurte seg til AFP, minnes Gerd. - I Telenor Pensjonskasse går vi i dag gjennom det historiske materialet vi har fra den tiden og prøver å rette opp noen av de feilene som er gjort mht beregning av pensjonsunderlaget, forteller Arne.

TNM- Televerkets Nye Muligheter

Som et ledd i den nye personalpolitikken dukket ideen om Teleressurs opp. Teleressurs skulle realisere nye forretningsideer i det nye telemarkedet som vi var i ferd med å etablere ved å utnytte kompetansen vi hadde i Televerket. Men prosjektet ble ikke realisert. - I stedet fikk vi TNM - Televerkets Nye Muligheter som ble noe helt annet, selv om TNM også arbeidet med å realisere nye forretningsideer, forteller Lillian. TNM ble i første rekke en parkeringsplass for overtallig personale med hva det innebar av negative reaksjoner. - Det positive med TNM var at mange fikk tilbud om videreutdanning som la grunnlag for å få jobb utenfor Televerket, forteller Arne. Og flere så frem til å komme på ventelønn som var en gunstig ordning. På et vis dannet TNM sluttvignetten for den omfattende omorganiseringen av Televerket i 1970 - 1980 årene. Da enheten ble nedlagt var Televerket på god vei over i den nye Telenor - verden.

Telenor i India nytt land, nye.....

India ligger an til å bli 13. land i Telenorfamilien selv om de siste formaliseringene av kjøpet gjenstår. Finansverden var ikke nådige i sin kritikk, men i India blir Telenor-ansatte ønsket varmt velkommen.

29. oktober la Telenor frem resultatet for tredje kvartal 2008. Nok en gang viste talloppstillingene at selskapet har et solid økonomisk fundament til å møte den finanskrisen som rammer våre omgivelser. Derfor bekjentgjorde Telenors ledelse at konsernet nå ønsker å gå inn i India – som vil bli det desidert største markedet i Telenors geografiske satsingsområder. Om man holder seg til reaksjonene i media, ble nyheten negativt mottatt av finansfolket (analytikere og investorer).

Hørt den før

Dette er ikke stedet for å gjengi eller besvare deres kritikk, men det er grunn til å minne om at slik kritikk fra disse miljøene har vi møtt hver gang vi satser i nye land. Da som nå var og er imidlertid Telenors ledelse overbevist om at dette er en klok satsing. At kritikken har vært særlig hard denne gangen, påvirkes naturligvis også av finanskrisen vi alle påvirkes av.

Skippertak

Som hver gang Telenor satser i nye land, blir et stort antall ledere og nøkkelpersoner fra andre Telenor-land mobilisert for å dra i gang virksomheten i det nye landet. Et prak-

tisk sammentreff var at SAS opprettet direkterute fra København til New Dehli samme uke som Telenor bekjentgjorde sin satsing i India. Men gode reiseruter fra Skandinavia er ikke lenger nok. Fra nær sagt alle Telenorland i Asia og Sentral-Europa hentes det inn hjelpere som skal dra i gang den nye virksomheten.

Mangartede arbeid

Aktiviteten er allerede travel i New Dehli der Telenor-folket arbeider sammen med ansatte i Unitech, som Telenor nå kjøper seg inn i, og andre selskap som må til for å få det hele i gang. Formaliteter skal på plass, tekniske løsninger skal skaffes til veie, markedsplaner skal legges med tanke på at mobilvirksomheten kommer i gang sommeren 2009.

Vil lære mer

Også her hjemme merker vi stor interesse blant medarbeidere for den nye satsingen. På Fornebu er medarbeidere blitt invitert til seminarer om India. Interessen for å komme med var større enn kapasiteten. Spørrelysten under arrangementene viste at også de som ikke skal jobbe direkte med operasjonen i India, ønsker å vite mer om det (foreløpig) siste Telenor-landet.

Flott stab av indiske medarbeidere får nyheten om sin nye eier, Telenor

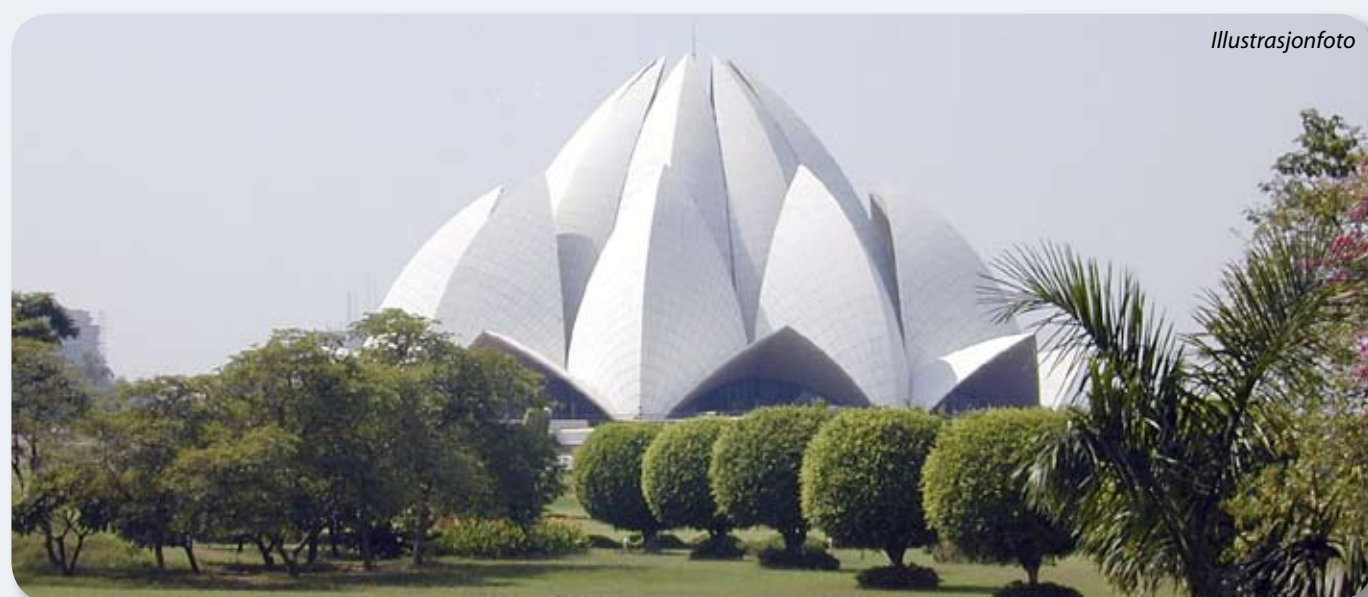

La meg også bruke anledningen til å ønske Telepensjonistens lesere en Gledelig Jul og et Godt Nyttår!

Kai Rosenberg

Sjarmerende ny Telenorkunde

Illustrasjonfoto

Pensjonert sjøkabelsjef Alf Rykkel har ankret opp med sin Inger på Gran Canaria.

Sjur Malm

Kabellegging mellom øyer og i fjorder fra Halden i syd til Rørvik i nord er et tilbakelagt stadium for Alf Rykkel etter lang tjeneste i Televerkets sjøkabelavdeling. Nå spiller han opp til allsang og dans for norske pensjonister i Arguine-

guin og går turer i fjellet til Norskeplassen, et yndet treffsted for truglade nordmenn, eller nyter utsikten over havet sammen med Inger på terrassen sin høyt over Patalavaca.

Trekfugler fra Bergen

Alf og fru Inger (på bergensk heter det fru Inger og ikke kona) drar til syden hver høst når vestavær og regn tar overhånd i hjembyen Bergen. Der blir de til mars – april. Da følger de trekfuglene hjemover til sol og sommer i nord. Den gamle fiskerlandsbyen Arguineguin på sydspissen av Gran Canaria har vært tilholdsstedet deres i flere år. I dag er Arguineguin en blomstrende turistby med en stor koloni av fastboende norske pensjonister. De setter sitt preg på stedet der de vandrer langs strender og i fjellene for å søke rekreasjon og mosjon. Mange verkende og slitte kroppar blir som unge i solen og varmen, og gleden over livet er merkbar.

Kanarifuglene

Hver onsdag spiller munnspillmusikerne Alf og Kåre opp til allsang og dans på Sol y Mar i Ancora - senteret. Der møtes et 70 - talls sangglade pensjonister som kaller seg Kanarifuglene. Det er åpent hus og Fransisco serverer 3 retters middag med vin og irish coffee for 10 euro (90 kroner) før allsangen starter. Allsangen går i c-dur ikke i "Hilldur" som enkelte forlanger, og får taket til å løfte

seg når Kanarifuglene stemmer i Sønnvindsvalsen, Rosa på ball og Vestland, Vestland. En vits eller to kan også Alf innen han fører Inger ut i valsen sammen med andre danseglade pensjonister. Og så går de hjem til en night cup eller to hos venner og bekjente i den sommervarme kvelden.

Ut på tur aldri sur

-heter det. Alf lever opp til dette. Han har vært en trofast turgjengere i hele sitt liv helt fra han var medlem i Bergen turlag. I fjellene bak Arguineguin fins et omfattende nett av stier hvor 100- vis av nordmenn ferdes hver dag. Så snart solen stikker frem går turen opp til korset på høyden ved Patalavaca. Der møter man morgenrøden i øst og ser utover det speilblanke blå havet før man tar turen innover til Norskeplassen som Alf i sin tid var med på å bygge. Lenger inn ligger Evinds plass. Dit gikk Eivind fra Gudbrandsdalen hver dag for å overvinne giktmsmertene i ryggen. Og så går turen langs miljøstien som ender opp i vannhullet i Arguineguin. Da smaker halvliteren til 2 euro med dogg på øl-glasset umåtelig godt for svette og trøtete kroppar.

Sjøkabel og rikstelefon

Når Alf går på tur, går Inger på malerkurs. Men de har gått sammen på fjellturen i alle år siden de traff hverandre på Telegrafan i Bergen, han som ekspeditør og hun som rikstelefondame. De levde en omflakkende tilværelse etter at Alf tok Høyere kurs i 1956. De flyttet fra Moen i Målselv til Haugesund i syd før hjembyen Bergen ble deres faste tilholdssted. Men da valgte Alf å søke seg til sjøkabel-tjensten der han var på farten med Televerkets kabelskib i over 25 år. I disse årene bar Inger lasset hjemme med hus og unger samtidig som hun var i jobb. Men på somrene var familien sammen fullt og helt på bobilreiser over hele Skandinavia. Dette er nå historie. Bobilen er solgt, barna er voksne og Alf og Inger har barnebarn. Derfor kan de nå kaste loss hver høst og ta vare på hverandre på solvarme Gran Canaria i trivelig lag med andre pensjonister.

Alf og Inger Rykkel på terrassen

Norskeklubben på tur

Munnspillerne Alf og Kåre

Norskeplassen

Fra gjeter i Rana til telesjef i Stavanger

Sjur Malm

Jeg møtte Odd Alterhaug i hans nye leilighet i Lørenveien i Oslo. Stavanger, der han opplevde starten på oljeeventyret som telesjef, er nå et tilbakelagt stadium for den 89 årige åndsfriske ranværingen. Odds telehistorie har vært mangfoldig og spennende siden han startet som gjeter på slektsgården i Altermarka i Nord – Rana, 8 år gammel.

Krigen var en krevende og spennende tid

- Krigen kom til Mo i Rana 18. mai 1940. Da jobbet jeg der som reserve. Telestasjonen måtte rømmes før tyskerne inntok byen, forteller Odd. Han forlot Mo i Televerkets tjenestebil, en Austin Seven, med telegrafbestyrer Ljones ved rattet. Bilen var så smal at den kjørte mellom bilsporene til militærbilene som var på full retrett oppover Dunderlandsdalen i teløløsningen. Bestyren stoppet på rikstelefonsentralen på Bjøllånes, mens Odd fikk haiket videre over fjellet til Rognan på toppen av et billass med norsk gevær-ammunisjon,

På sentralen på Rognan var det full fart med kodete telegrammer for engelske og norske avdelinger. Tyske fly og bombekastere pepret veier og hus, og hurtigruteskipet Skjerstad som var omgjort til troppetransportskip ble skadet. Overmakten ble etter hvert for stor. Etter 6 hektiske døgn forlot Odd telegrafstasjonen på Rognan og dro til Fauske. Derfra bar det sammen med norske soldater på fiskeskøyter nordover til Narvikfronten. Odd kom via Lødingen til Moen i Målselv der han jobbet på telegrafstasjonen da tyske fallskjermssoldater landet på Bardufoss. De tok over telegrafstasjonen og Odd måtte pent ta frem tysk kunnskapene.

I 1943 kom Odd tilbake til Mo som konstituert bestyrer frem til freden i 1945 da "gamlebestyreren" Ljones kom tilbake. Mo var et krevende sted i krigsårene. Det var store fangeleirer med mange nasjonaliteter, men mest russere. Gestapo og Todt hadde kontorer der og holdt Mo under kraftig overvåkning. Tyskerne beslagla over 70 % av kapasiteten i nettet, og truet telegrafbetjeningen med pistol om de ikke ble prioritert. "Ka ska æ gjær, dei sei di ska skyt oss om de ikkje får viljen sin", var ofte omkvædet.

- Men heldigvis krigen tok slutt. 8. mai ble den travleste dagen i mitt liv med omkopling av 100 - vis av linjer. Og jeg glemmer aldri

17. mai - toget gjennom Mo med flere tusen russiske krigsfanger med nyrstrøkte uniformer og vaiende flagg, forteller Odd.

Veien til oljebyen Stavanger

Etter krigen gikk turen først til Stjørdal som bestyrerens stedfortreder. Så til Trondheim i 1958 som leder av planavdelingen. Deretter som bestyrer på Jessheim i 1967, der Odd ble i 7 år. Automatiseringen var kommet godt i gang og det var lite trivelig å reise rundt til stasjoner som skulle nedlegges, men det var likevel en fin tid. - I 1974, ved inngangen til oljealderen, ble jeg tilsatt som telesjef i Stavanger teleområde, forteller Odd. Det ble en voldsom overgang med store utfordringer. Over 10.000 stod på venteliste. 500 nye arbeidsplasser ble etablert i løpet av ett år. Det kom montører fra hele landet for å klare jobbene. - Jeg husker at vi manglet apparater til 600 nye abonnenter som jeg bestilte direkte fra EB. Da fikk jeg først kjøpt av Teledirektoratet, men deretter fikk jeg pengene, forteller Odd Alterhaug. Ett år investerte vi 25 millioner kroner og tjente inn 25 millioner i løpet av neste år. Det var ingen tvil om at oljeeventyret hadde startet og at telekommunikasjon var en lønnsom business. I 1984 gikk jeg av som telesjef og over i en konsulentstilling. Det ble roligere tider frem til jeg fylte 70 år og gikk av i 1989.

Odd røyker pipe. Det har han gjort hele sitt voksne liv. Etter kaffen stapper han den godt innrøkte pipa ettertenksomt. Så bærer det ut på terrassen der han setter seg godt til rette på rullatorstolen og tenner pipa. Det blir skikkelig glo og tobakksrøyken stiger rolig til værs i den vinterkalde ettermiddagen. Jeg ser inn i et par ettertenksomme øyne som speiler et langt og mangfoldig liv, tar farvel, og er glad for nok en gang å ha møtt en av de gamle televerkerne som har en historie å fortelle.

Min telehistorie

Det var i de dager da det var Telegrafstasjon i Stamsund i Lofoten (året er 1961).

På stasjonen i Stamsund en søndag. Stasjonen var stappfull av fiskere som skulle ringe hjem. Det var lang ventetid for å få en samtale til Brønnøysund, men endelig kom beskjeden over høytaleren:

"Brønnøysund i boks 2 – Brønnøysund i boks 2".

Fiskarkallen reiste seg fra benken og gikk inn i telefonboks nr. 2. Det var en trang telefonboks hvor det hang et brunt telefonapparat med telefonrøret plassert på en gaffel på høyre side av den brune trekassen.

Telefondamen som satt bak glassluken i skranken hadde god utsikt til boksene og så at kallen tok røret fra gaffelen og begynte å snakke med kjerringa si.

Vi lytta jo ikke – kallen sa ikke så mye – kjerringa prata i vei – spurte om forskjellig – hvordan gikk fisket – kjefta litt på ungene som var i bakgrunnen – fortalte nytt fra Brønnøysund. Det ble tung luft og fryktelig varmt i boks 2, så kallen åpnet døra, tok av seg skinnlua og hengte den på gaffelen på telefonapparatet.

"Hallo – ble du borte kjerring?"

Kallen slapp røret som ble hengende å dingle etter ledningen og stormet bort til luka.

Telefonkiosk og fiskerbåt.

"Jeg mistet forbindelsen".

Fra plassen bak glasset i luka hadde telefondamen sett hva som skjedde og svarte:

"Du får gå tilbake til boksen og ta på deg skinnlua så får du nok forbindelse med kjerringa igjen".

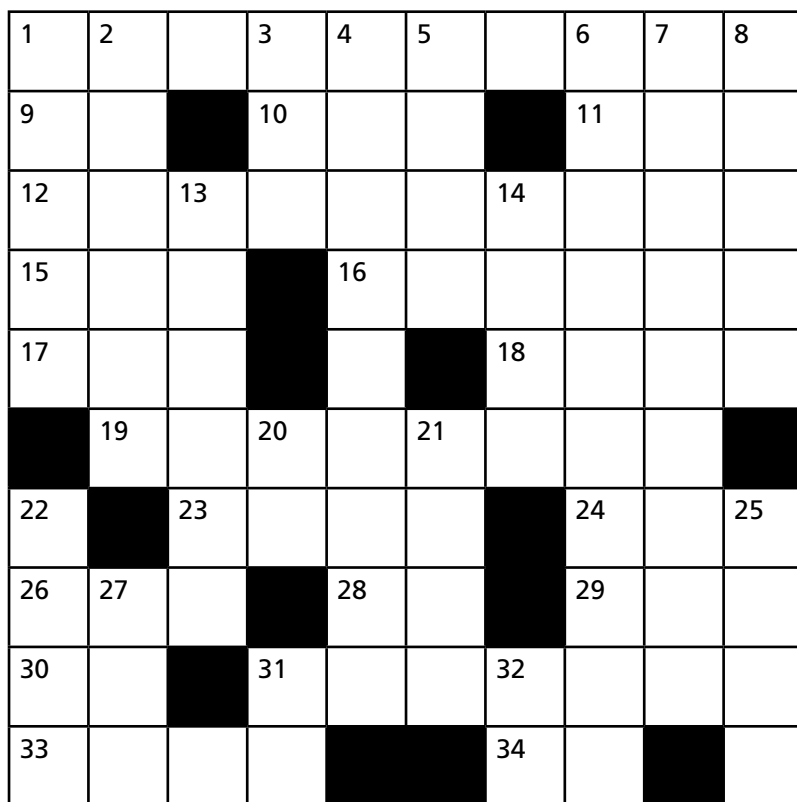
Kallen så gjorde, og de fortsatte å prate.

Da kallen kom til luka for å betale for samtalen, ristet han på hodet og sa:

"Det er merkelig med disse telefonan – tenk at man må ha skinnlua på seg for å få kontakt med kjerringa".

Gerd Fjelde Larsen
Stamsund

KRYSSORD

Løsningen på kryssordet kommer i neste nummer av Telepensionisten.

Unni Jørgensen

VANNRETT

- Fremkomstmiddel
- Gjennom
- Politiker
- Unionens
- Komposisjon
- Pronomen
- Overklassen
- Konsumert
- Hyle
- Hobby
- Klar
- Måleenhet
- Eiendomspronomen
- Ytre
- Okse
- Flatemål
- Politiker
- Valuta
- Oppspilt

LODDRETT

- Amfibiedyr
- Trim
- Hel
- Fornøyde
- Halv
- Mat
- Plante
- Påtrengende
- Indre
- Prefiks
- Knise
- Talje
- Tittel
- Korn
- Organisasjon
- Blad
- Fersk

Løsning på
forrige kryssord

1	P	E	N	S	J	O	N	I	S	T			
9	U	R		10	T	O	R	Y		11	O	R	
12	S	K	13	I	R		14	F	N	15	I	S	E
16	T	E	S	E		17	E	N	V	I	S		
	18	F	O	N	19	D	U	E		20	E	T	
21	P	I		22	G	Y	S		23	A	T	E	
24	R	E				D		25	T	R	E	G	
26	I	N	27	S	T	I	28	T	U	T	T		
29	O	D	E		30	G	O	B	I		31	M	
32	R	E	I	S	E	R	A	D	I	O			

SOFUSTANKER

"Men er sexdyr", leste fru en høyt bak morgenavisen. -Ja, og ei dame er også dyr, repliserte jeg automatisk med tanke på siste handleraid i klesbutikken, i det jeg hodekappet frokostegget. Det var for sent å trekke seg. Blikket over avis-kanten sa alt. Jeg bøyde hodet ydmykt og stirret vellystig på den gulrunde eggeplommen som åpenbarte seg. Det ble akseptert som bortsøvelse. Vel er fru en skarp i tanke og blikk, men tankleser er hun ennå ikke. Men det er vel bare et spørsmål om tid. Strategien virket. Resten av frokosten forgikk i stille harmoni med avisrasling og smatting av myk eggeplomme.

-Nå har teleaksjen min steget litt, leste jeg optimistisk fra Finansavisen ved ettermiddagskaffen. -Ja, du er en kløpper i økonomiske transaksjoner, kommenterte fru en. Du solgte hele bunten, unntatt en, til laveste pris på børs-krisens verste dag. Og handlet sydentur-Euroen den dagen kursen var høyest opp på 9-tallet. Fru en var ikke nådig i vurderingen av Sofusen sine evner som børs-spekulant. -Ja, men nå har den steget litt, prøvde jeg. -Å, hva da? Hun så spørrende på meg og mumlet noe om at det var på tide. En aksje gjør nok verken sommer eller formue. Men jeg har nå reiregget, tenkte jeg. Saktens kan jeg kjøpe tilbake mine gamle teleaksjer om de stiger litt mer. -Noen finansfyrste blir du aldri, min kjære Sofus, slo fru en fast. Hun leser nok tankene mine likevel.

Vår gode Baksaas får skylda for mye. Han kjøpte mobil-selskap i India, og aksje-kursen falt som en stein. Så fikk han på pukkelen for at Telenoret gjorde tidenes utbygging-savtale i Irland på 90-tallet. Da var det galt at telenoret sponset en golf klubb med 50 000 kr i samme slengen. At den norske Arbeidsmiljøloven ikke gjelder, og slett ikke praktiseres, hos underleverandører av mobilmaster i Bangladesh, henges også på Baksaasens skuldre. Misunnensens hylekor lyder når telenoret vårt gjør det bra. Jeg sier som nordlendingen: Stå han av, Fredrik!

Bush får omsider avløsning. USA-velgerne gikk mann av huse - eller av barakkene - og stemte inn Barack som ny president. Vi skal også velge landsledere neste år. De rødgrønne høster stadig mer pepper fra opposisjonen, hva de enn gjør. Finans-krisen henger som et Damoklessverd over regjeringen. Noen må alltid bære skyld når det går galt. Nå er det regjeringa som må ta støytten. Å korte inn liv-reima er uaktuelt, for Ola Nordmann, selv om oljepengestrømmen har dabbet av. At det ikke suser som før i rørene fra havsbotn er illevarslende.

-Du prater bare rø, sier min kjære, når jeg bringer min bekymring til overflaten og tror vi må begynne å spare på smøret. -Sløyf heller cognacen til kaffen, så går i hvert fall du i balanse, trøstet fru en.

Når klokka klinger og børs-dagen er over, samles pengepugere og finanshaier som klakører på børs-balkongene, uansett elendighet. Vi har sett dem mye i høst, der de henger på veggen høyt over megler-fotfolket på børs-salenes kaotiske gulv. De er levende utstillings-dukke for finans-ekspertenes dårskap og aksjeeiernes grådighet. Vår felles dårskap når de klapper hender med påklisset smil, er nesten til å gråte over. Mine penger, dine penger, våre penger, - alt går på dunken til klappsalver. Børsens alter holdes hellig.

I sommer begynte renta å bli god for spar-somme pensjonistkapitalister med sin skjerv innskrevet i minibankenes manntall. Men de gjeldstunge uroet seg da bolig-renta økte. Hver kvartprosent opp reduserte antall og kvalitet på lørdagskosens vinflasker. Slikt fører lett til livs-stilskrise, så renta må ned.

Dyktige FRP-Siv har seilt høyt på menings-målingene, før brottsjøene i finans-verdenen brått ble uregjerlige. Hun er som teskje-kjerringa. Blir lita og usynlig når det røyner på, og bruser stor og sterkt med fjøra når det dukker opp gavepakker til å slå poli-tisk mynt på.

Fru en tok finans-krisen i egne hender. Hun kjøpte flybilletter, og vi dro som vingeskutte valuta-flyktinger til kjente trakter på Gran Canaria i håp om at sola og tapasen ville mildne finans-krisen for vår del.

-Hei Sofus, hva gjør du her? Snakk om sjokk. Redaktøren hode og stemme åpenbarte seg over murstakittet i selvsamme øyeblikk jeg låste meg ut av høstferiesidensen en tidlig morgen. Ikke fred å få for en stakkars Sofuskall her heller. Det får være måte på overvåking og mas fra redaktøren, tenkte jeg. Men sjefen er sjefen, så jeg blidet meg til med tanke på tiltrengt honorar for pen-neførte Sofustanker. Euroen var jo blitt dyr.

Det var den lune skjebne som slo til. Vi hadde havnet på hverandres nabohotell. Redaktøren pannebekymringsrynker ut-trykte tvil om Sofusen var leveringsdyktig i tide denne gangen også. Tidligere heftige purringer ga nok bange anelser. For sikker-hets skyld -eller var det av lutter glede? - avtalte vi over stakittet en redaksjonell middag med medbrakte fru er og andre kanarifugler. Vi spiste og sang oss gjennom en bedre middag, og fruene kvitret.

Men det hjalp lite mot Sofusens uvane om å vente med tankene til siste liten. Så det ble en redaktørpurring på Sofus denne gangen også.

Jula er uavvendelig. Byggingen av jule-stemming starter i oktober. Først dukker jule-brusen opp i hyllene. Da har julemarsipanen allerede lenge lokket i hyllene. 14 dager senere slippes juleølet fri. Etter nye 14 dager kårer avisene beste og verste ølsmak fra landets bryggerier. Og du Sofus ligger først i løypa med prøvesmaking, pisket fru en opp den gryende julestemningen. -Dahls jule-brus fra Trondheim seiret på smakstoppen i år også, forsvarte jeg. -Akkurat, og særlig når du gir den en dæsj sprit på lørdagskvelden, klaget madamen. Jeg skjønnte det var best å legge inn noen hvite uker før jul i år også, skal det være von om å tukte ribbefettet med en akevitter eller to på julekvelden.

"Alt har en ende", brukte bestemor å si. "Men pølsa har to", føyde hun til for å mildne budskapet. For Telepensjonisten blir det et generasjonsskifte. Redaktør Malm takker for seg med julenummeret. Gamle Sofus tenker også å la pennen forstumme med dette nummeret. Men det bekymrer en gammel kall om de som steller og styrer, nå skulle finne tiden inne til å legge ned bladet i tro på at nettavisen vil gjøre samme nytten.

I fjellene fins verdier. Til alle tider har edelt metall og malm blitt hentet ut. Det krever slit, men gir velstand og glede. En dag går det tomt, og gruva stenges. Redaktører går også tomme. Sjur Malm har øst av sin "malmgruve" til stor glede for Telepensjonistens lesere. Malm-åren er neppe tømt, men alt har en ende, i følge nevnte bestemor.

Redaktøren har ofte måttet presse en treg Sofus mot deadline, men vi har holdt liv i spaltene våre. Nå armes vi begge ut. Malmen og Sofusordene kunne fort blitt til gråstein, skulle vi fortsette. Bedre å sette punktu-met selv, enn å la andre punktere oss. Årene har gått, og årene legges inn før årene tørker ut. Årsak er tidens tann.

Ta vel i mot de nye penners ordførere som overtar Telepensjonisten i 2009. Når sant skal skrives, så feller Sofusen noen vemodstårer i avskjedens stund. Men hos min gode kone er det lutter glede. Det blir slutt på tause skriverkalkvelder og telefoner med Malmtung redaktør-røst: -Hvor bliver du, Sofus, fristen er ute!

Pølsa er spist og punktum er satt.

GOD JUL TIL FANSEN!

Sofus

Tingvallir

Inne i varmen i vikinggården

Soknepresten

ISLAND – SAGAØYA DER SOLA ALLTID Med løgum skal landet byggjast.

Per-Johan B. Bogerud

Bokstavelig talt lå det forventninger i luften da 31 telepensionister søndag 5. oktober svevet over Norskehavet, med Island som destinasjon. Været var som det pleier å være på disse kanter, men ikke verre enn at værphenomenene var til å leve med. Og var det noe telegruppen gjorde i løpet av fem døgn, så var det nettopp å leve med Sagaøya! Oppholdet inkluderte tre "historiske", daglange rundturer med turistbuss på øyas sørvestland. Museer, kirker, boplass for vikinger, vakker natur, litt shopping og ikke å forglemme sosiale "komsammen" på Reykjaviks renommerte restauranter, bidro til at telepensionistenes "landnåm" av sentrale deler av Sagaøya ble en stor suksess!

Islandsk rundkjøring

Vår ferdsel fant for det meste sted på velpleide asfaltveier på Sagaøyas "beste vestkant". Dersom vi hadde "tatt land" over resten av øya, ville vi kunne ha klart oss med én rundkjøring! For slik er denne øya konstruert: Begynner du ett sted og kjører øya rundt, møter du til slutt deg selv "i døra". Island er pittoresk med all sin "unaturlige natur". Vi kom ikke lenger enn til å betegne landskapet som et sletteland, med ruvende "kremtopper" som dramatiske milepæler spredt utover i terrenget. Størst av disse mektige kremtoppene er Hekla. Vulkanen har gjennom århundrer vært fryktet for sine "asketiske" utbrudd, som har forårsaket død og fordervelse. Den har lagt under seg mennesker, buskap, jord, vakker natur m.m. Intet

unnslopp vulkanen. Gråsvart lava preger fremdeles store arealer. Hekla hadde sitt største utbrudd i 1607.

Hvem kom først?

En av de første "norske nordmenn fra Norge", var Floki Villgardsson. Han undret seg over dette rare landet med varme kilder i jordskorpa og snøhvite iskalde breer, og kalte landet Island. Å være landnåmsmann på Island, var slettes ikke noen dans på roser. Snarere bittert alvor! Men god jord hadde vikingene stor sans for! Så snart de hadde satt sine føtter på islandsk jord, hentet de frem truende sverd og annet destruktivt "verktøy". Deretter var det bare "å meie ned" alt levende som rørte på seg. "Denne biten av islandsk jord, er min", kunne den ene vikingen rope ut til de andre. Og ble de ikke vel forlikte så flerret de gjerne huden av hverandre med skarpslepte sverd. Berserkgang var visstnok betegnelsen på denne "sporten". Enkelte krigslystne vikinger endte i retten, på Alltinget (Tingvallir). Her stod mange vise menn frem i "lyset" og gjorde det ekstra hett for de tiltalte. Også spinnesiden kunne havne på Tingvallir og hardt dømt; først pint og trakassert, dernest slengt i en nærliggende foss i Tingvallirs nærhet. Likhet for loven, syntes å være datidens juridiske rettesnor. Vi kan tross alt være stolte over våre vikingers sans for "demokrati på arbeidsplassen".

En rekonstruert vikinggård

Per-Johan Bogerud

Første norske landnaamsmann på Island-
Floki Villgardson

SKINNER BAKOM LAVT SKYDEKKE

Museale studier

Ikke noe annet land i verden kan stille med en så omfattende dokumentasjon av sitt liv og levnet som Island. Så har da også en mengde ulike museer grodd opp som paddehatter i by og på land. For eksempel: et historisk dokumentarsenter i Reykjavik sentrum presenterer "Konungsbok Eddakvæda" – eldste og viktigste samling av "Eddadigte" og den mest berømte av alle islandske bøker. Diktene handler om hedenske guder og oldtidshelter. De var det jo, som kjent, mange av i "gode, veldig gamle dager"!

Egil Skallagrimsson

Det mest gjennomillustrerte innvandremuséum fikk vi oppleve på Borgarnes. Der fikk vi en historisk gjennomgang av Egil Skallagrimssons uhyre spennende og brokete liv. Han var en ektefødt viking, som gjerne gikk over lik for å oppnå makt og styringsrett. Da Egil Skallagrimsson "tok land", måtte fastboende bøye av da han, uten omsvøp, erklærte, " Dette er mitt land!" Og han var ikke snau. Det erobrete landområdet kan sammenliknes med Østfold fylke! På en av våre utflukter ble vi vist en troverdig, rekonstruert vikingboplass. Vi fornemmet en hær av krigerske vikinger, parate til å egge til strid mot en gruppe ufarlige nordmenn. Strøm og lys fantes jo ikke den gangen, og soverommene var knøttsmå for å kunne holde mest mulig på varmen fra gruer på gulvene. I et separat rom observerte vi en vev, som de hjemmeværende kvinnene nyttet flittig.

Bortreist Njål

En av dagene brakte bussen oss til det som en gang var Njåls grunn. Bakenfor kneiser Eyeafjelljøkul. Den pynter opp deler av islandsk natur, som telepensjonistene ikke kunne se seg mette på! I det fjerne øynet vi det som en gang var Gunnar Lidarendes domene. Heller ikke han var "hjemme", men vi kunne fornemme at vi befant oss på historisk område. En liten kirke, bekledd med forslitte bølgeblikkplater, kunne minne oss om at her hadde det vært "kristenmanns blod". Sant nok, fordi det var nettopp her at Gunnar Lidarende, i en natts mulm og mørke, regelrett ble henrettet av skumle fiender.

"Varm" sokneprest

E n dag skulle vi "i kjærka", som våre nordnorske telepensjonistfrender sier når de skal gjøre avlat. Vi besøkte bispesetet Skálholt.. Soknepresten, høyreist og usedvanlig myk i sin fremtreden, var stolt av sitt gudshus, med mye overflødig benkeplass til omegnens skrinne bosetting. Vi måtte beundre kirkas altertavle, bygd opp av bittesmå, tusentalls mosaikkbiter. Altertavlen har "Herren kommer i mod os" som tema. Det var tydelig at kunstneren hadde hatt den rette inspirasjonen. Å kunne tydeliggjøre "et komme" i mosaikk, er det bare en kunstner forunt å uttrykke. Det hører med til besøket at soknepresten framsa noen "hellige ord", på islandsk. Vår frimodighet var blitt styrket av dette geistlige innslaget!

Mona Levin om norsk jødisk hverdag gjennom 150 år

Sjur Malm

Mona Levin, datter av den velkjente pianisten Robert Levin, besøkte telepensjonistene i Sentrale enheter på deres årlige vinmøte i oktober. Hele 114 fremmøtte lyttet med stor interesse til hennes engasjerende foredrag som inneholdt mange med personlige erfaringer fra jødernes liv i Norge under og etter krigen.

"Sildestim"

- De står tett som en sildestim utenfor norskekysten og venter på å strømme inn i Norge, var en av truslene fra Stortingets talestol da paragraf 2 i Grunnloven – den såkalte jødeparagrafen – ble opphevet i 1852, takket være iherdig innsats fra Henrik Wergeland. Trusselen var en sterk overdrivelse på linje med annen hets mot jødene helt inn i vår tid. Bare 20 -30 jøder kom til Norge da grensene åpnet seg. Da jødeforfølgelsene startet i Øst Europa økte antallet til 1500 på 1920 – tallet. Ved krigens begynnelse var det 2000 jøder i Norge. Bare 560 overlevde holocaust og krigsslutt. Over 230 norske familier av jødisk herkomst ble utryddet. Dette skjedde med god hjelp av nordmenn i det nazifiserte norske statspolitiet som var koplet med frykt og likegyldighet blant nordmenn flest.

Tsarsigarer

De første jødene kom til Norge fra Tyskland. De var rike jøder med fagkunnskap på bl.a. tobakksproduksjon og fikk jobb hos Conrad Langgaard. - Min mormor skrøt av hun hadde rullet sigarer til den russiske tsar mellom lårene. Det var den tidens barnearbeid, forteller Mona Levin. Rundt århundreskiftet, da jødeforfølgelsene startet i tsarens Russland, kom det mange fattige jøder fra landsbygdene i Baltikum. - Farslekten min kom fra Vilnius i Litauen i 1905. Det var en lang fluktvei via Polen og Tyskland. De bosatte seg på Grünerløkka, og farfar hadde offentlig tillatelse til å drive med "omførselshandel" som var salg på dørene. Han pakket omhyggelig inn varene sine i små pakker. Det kunne være sko, strømper, undertøy og knapper som han siden pakket inn i et stort laken og bar på ryggen fra dør til dør.

Pianotimer på pant

- Far fikk tidlig pianotimer. Det skjedde ikke uten store forsakelser. Gifteringene til farmor og farfar ble gjentakende ganger pantsatt for betaling av spilletimene frem til han debuterte i 1932. De hadde et eventyrlig liv med glæder og sorger som var sosialt rikt og med mange aktiviteter. De arrangerte konserter og skrev egne revyer. Men de var fattige og levde i et gjenbrukssamfunn der maten ble utnyttet til minste trevl, og de sparte alltid mat hele uken til høytiden på sabbaten.

Stemmen, det eneste instrument i synagogen

- Vi har en vakker synagoge på St. Hanshaugen i Oslo, forteller Mona Levin. Den er ikke stor, og stemmen er det eneste instrumentet som brukes. I Oslo har det mosaiske trossamfunn 800 medlemmer og i Trondheim 160. Men de fleste nordmenn av jødisk avstamning er sekulære. Det er så mange vrangforestillinger om oss, sukker Mona Levin. Vi drikker ikke blod av kristne barn i påsken. Blod er neimat blant jøder. Men vi har som islam et spesielt slakterituale. Jeg får også høre fra såkalte etniske nordmenn at "du er jo ikke så norsk at det gjør noe". Det til tross for at familien min har vært i Norge i over

100 år. Vi ønsker å være norsk uten å gi slipp på egenarten. Men det tror jeg gjelder de fleste nordmenn enten de er samer eller såkalte etniske nordmenn fra nord eller sør.

Historien må ikke gjenta seg

- Jeg forstår ikke at skuddene mot synagogen på St. Hanshaugen ikke ble dømt som terror mot jøder, sier Mona Levin. Jeg forstår heller ikke at media slipper til sterke angrep mot jøder, særlig fra nye innvandrere med nyvunnet frihet. Jeg forstår heller ikke invitasjonen av Irvin til Lillehammer. Dersom dette skyldes Israel så er ikke vi jøder i Norge ansvarlig for politikken i Israel. Alt som skjer må ikke gjøre at vi blir dyttet inn i en bås. Jødene er den minste minoriteten i Norge til tross for at vi har vært her lenge. Vi må kjempe for å overleve og mot at historien gjentar seg.

En gryende forståelse for norske jøder

- Vi opplever en gryende interesse for jødene i det norske samfunnet, forteller Mona Levin. For de hjemvendte jødene viste det seg å være svært vanskelig å få tilbakeført de inndratte formuene og eiendommene. Derfor var det viktig at Stortinget i 1999 vedtok økonomisk erstatning for de norske jødernes tap av liv og eiendom under krigen. En annen viktig faktor er det nyetablerte jødiske museet i den gamle og nedlagte synagogen i Calmeyers gate i Oslo som viser jødernes liv i Norge gjennom 150 år. Det er åpent på tirsdager 10 -15, lørdager 14 – 19 og søndager 11 – 16.

Mona Levin

Illustrasjonsfoto

Kommunikasjon og demens

Å forstå og bli forstått

Pårørendeskolen for mennesker med demens i Lier hadde besøk av psykologen Clas Hirsch. Bortimot 100 pårørende i alle aldre møtte for å lytte til hans erfaringer med hvordan man skal forstå og bli forstått når man kommuniserer med sine nære som har fått demens.

Om demens

Demens er en samlebetegnelse på sykdom som får økt aktualitet når vi blir eldre. Den kjennetegnes ved en gradvis svekkelse av hukommelsen. Årsakene kan være forskjellige, men Alzheimer er den mest kjente. Vi opplever at nær familie, venner og naboer rammes av sykdommen. Noen få rammes allerede i tidlig alder, men de fleste er i 70-80-års alderen når sykdommen kommer snikende inn over dem. Demens blir spesielt trist og vanskelig etter hvert som personlighetsforandringen blir tydelig og fører til funksjonssvikt med eksistensielle konsekvenser. De som får sykdommen opplever at kommunikasjonen med omverden gradvis blir vanskeligere. Resultatet er at de mister selvtiliten og trekker seg gradvis tilbake. De pårørende får på sin side vanskelige utfordringer i omgangen med den demente.

Demens i utvikling

I en tidlig fase av demens er kommunikasjonen meningsfull til tross for at de som rammes opplever hukommelsessvikt og etter hvert ikke klarer å henge med i samtale. Det går for fort. Den demente forstår ofte hva som er i ferd med å skje, og sorg over

tapet av det som har stor betydning for livskvaliteten fører ofte til depressive reaksjoner. Den demente utvikler egne strategier for å skjule sykdommen. De benekter, bagatelliserer og rasjonaliserer vekk symptomene overfor seg selv og andre, og den sosiale tilbaketrekkingen starter. Før eller siden kommer de demente symptomene klarere frem i dagen og lar seg vanskelig skjule. De blir vanskeligere å benekte og kan ikke oversees. Den kognitive evnen, dvs. evnen til logisk tenkning svikter, og mistenksomhet og angst kan oppstå. Avstanden til nære opplevelser øker, mens fjerne ting kommer nærmere i hukommelsen. Pårørende får det betydelig vanskeligere og må utvikle nye kommunikasjonsstrategier for å ta vare på omgangen med de demente.

Kommunikasjon med demente

Kommunikasjon er formidling av budskap, ikke bare med ord men like mye med kroppsspråk. Vi har et grunnleggende behov for sosial kontakt og forholde oss til hverandre, enten vi er friske eller syke. Å bli hørt, lyttet til og forstått er viktig for selvrespekten og selvbildet. Dette blir gradvis vanskeligere for mennesker med demens. Derfor er det viktig at pårørende må arbeide for å styrke eller bevare den sykes identitet. Kjenner vi den dementes livshistorie har vi bedre forutsetninger for å komme den demente i møte og forstå den dementes adferd.

Måten man tiltaler den demente på har stor betydning for identitetsfølelsen. Over-

bærende og nedverdiggende kommunikasjon registres lett av den som er syk. Demente personer er ofte ikke mer syke enn at de opplever det nedverdiggende i å bli snakket til som barn, og i tredje person. Derfor er det viktig å tenke på sin egen adferd, og hva man sier og snakker om når man kommuniserer med demente mennesker. Det er viktig at samtalen ikke blir en "test" på hva den demente husker, men brukes som et middel til å hjelpe den demente til å huske. Eksempel: Ikke "hei, husker du meg", men "hei, nå kommer jeg, nabo Ola, på besøk." Når demente mister evnen til å formidle tanker og meninger betyr det ikke at disse ikke er inne i den demente fortsatt. De har ofte "øyer" av bilder, opplevelser og kunnskaper i hukommelsen som kan hentes frem ved å komme den demente i møte på en positiv og åpen måte.

Pårørende

Kravene blir store for pårørende etter hvert som sykdommen tiltar og de trenger støtte og hjelp. Det er smertefullt å se sine nærmeste forandre adferd til det ugjenkjennelige. Enkelte kan også føle skam over adferden til den demente. Det er viktig å å hjelpe pårørende med slike følelser og opprettholde kontakten med den som er rammet. Det fins medisiner som kan dempe utviklingen av demens, men ikke kurere sykdommen. Det er viktig at de pårørende også tar vare på seg selv og finner løsninger som de kan leve med.

Sjur Malm

NYTT FRA LOKALFORENINGENE

ADVENTMØTE i Molde

Telepensjonistene i Molde hadde sitt tradisjonelle adventsmøte 1. desember på hotell Alexandra. 39 festkleddede telepensjonister samlet seg i koselige *Dikterstua*. Her henger bilder av *Bjørnstjerne Bjørnson, Henrik Ibsen og Alexander Kielland*. Molde er jo litt stolt av tilknyttingen til disse dikterne: *Bjørnson* gikk 4 år på skole i Molde mens faren var prest i Nesset. *Ibsen* bodde på storgården *Moldegård* mens han skrev *Rosmersholm*, og *Kielland* var en periode amtmann i fylket med sete i Molde.

Leder Annbjørg ønsket velkommen til adventmøte, som vi kaller det, men som også er vårt julebord. Tre unge damer fra Rauma – søstrene Venås underholdt oss med vakker sang.

Fra venstre: Kjell Moltubakk, Per Inge Nerlandsrem, Olaug Nerlandsrem, Eva Mork, Bjørg Furseth

Vi sang Jakob Sande sin vakre julesang *Det lyser i stille grender* før maten – svineribbe – ble servert. Tradisjonelle tilbehør i drikkevarer var også tilgjengelig for dem som ønsket det. Praten gikk livlig rundt bordene og maten smakte fortreffelig.

Leder Annbjørg ønsket alle God Jul og minnet om datakurset som begynner 5. januar og første medlemsmøte på nyåret mandag 26. januar. Vi sang til slutt *Deilig er jorden*.

Erling Sporsem

Fra venstre: Solveig Eide, Sigrid Jordhøy, Palma Johansen, Margot Bjørshol

Evald og elgen

Tamme elgkalver

Helgelandspensjonistene på tur til Sverige

Oddvar Ulvang

I august var telepensjonistene på Helgeland på tur til Sverige. Før grensepassering, gikk turen innom Sæterstad Gård i Varntresk. Det er imponerende hva Siri Kobberrød og Knut Kastnes har fått til her, med geitedrift, ysteri og oppdrettsanlegg for fjellrøye.

Med utgangspunkt i Åsele, sto Asplunda Lanthandel i Tallsjø øverst på programmet for neste dag. Lanthandelen startet sin virksomhet i 1895 og fremstår i dag slik den ble forlatt på begynnelsen av 1950-tallet.

"Älgens hus" i Bjurholm er et prosjekt drevet av den svenske skiløperen Christer Johansson, som

blant annet er kjent fra gullaget på stafetten i VM 1978. Ved siden av et interessant elg-museum, er det et stort område der de tamme elgene vandrer fritt omkring.

Prosessen starter med at kalvene blir tatt fra kua med det samme de er født, og blir så oppfostret av en kvinne de oppfatter som mora. Det var helt uvirkelig å vandre trygt blant voksne dyr og kalver, men bildene taler for seg selv.

Som avslutning på dagen besøkte vi en høyde nær Fredrika der det planlegges et Buddha-tempel. Foreløpig er det kommet opp to Buddhafigurer.

Landsstyrets nye handlingsprogram - 2009-2011

Landstyret har utformet og vedtatt et handlingsprogram for perioden 2007-2009. Ved å utarbeide et handlingsprogram, sikrer vi at landstyret og arbeidsutvalgets aktivitet både skjer ut fra en helhetlig vurdering og en prioritering av de oppgaver vi står overfor. På den måten kan landstyret og arbeidsutvalget arbeide mer målrettet med disse sakene, samtidig som medlemmene blir kjent med hvilke saker landstyret og arbeidsutvalget spesielt vil arbeide med.

Mens landstyret i inneværende periode selv utformet sitt handlingsprogram, mener vi at det bør være landsmøtet som vedtar handlingsprogrammet for landstyret og setter kursen for landstyrets aktivitet i neste landsmøteperiode. Vi har derfor utarbeidet et utkast til handlingsprogram for perioden 2009-2011 og sendt dette ut til lokalforeningene til uttalelse med frist 31.12.08. Når uttalelsene er kommet inn vil landstyret utarbeide et forslag som legges fram for landsmøtet på Lillehammer. Det er så vidt vi vet første gang i landsforbundets historie at landsmøtet inviteres til å vedta et handlingsprogram for landstyret.

I det utkastet som nå er ute til behandling i lokalforeningene følger vi den mal som det eksisterende handlingsprogram bygger på.

Det betyr at vi har programformuleringer når det gjelder :

- samarbeidet mellom landstyret og lokalforeningene
- informasjon og kommunikasjon
- samarbeidet innenfor SAKO
- våre krav overfor de sentrale myndigheter når det gjelder helse og omsorg, pensjon, og skatt
- samarbeid med Telenor, Telenors Pensjonskasse, Telemuseet, tidligere Telenoreide firmaer og fagforbundene i Telenor.

Det vil føre for langt å gå inn på alle disse programområdene, men i tillegg til aktivt å samarbeide med Norsk Pensjonistforbund/SAKO når det gjelder krav innenfor helse og omsorgssektoren, er det kanskje de interne utfordringene som medlemsverving og å legge til rette for at flere vil påta seg tillitsverv både lokalt og sentralt som vil bli en utfordring i neste periode ?

Landstyret venter nå spent på hva lokalforeningene i sine uttalelser gir av signal om prioriteringene i perioden 2009-2011.

Odd-Kåre Kvalheim

Oppsummering av statsbudsjettet for 2009 Fra SAKO – seminaret i oktober

Av viktige saker fra statsbudsjetter for 2009 kan nevnes:

- Fullt grunnbeløp uansett sivilstand. Ble avvist
- Opphør av inntektsprøving ble innvilget for 68 åringer i tillegg til for 67 åringer som kom for inntektsåret 2008
- Geriatrik handlingsplan finnes det ikke noe konkret utover henvisning til omsorgsmeldingen
- 1000 nye sykehjemsplasser i 2009. Veien er lang fram til behovet som er 12000 nye plasser i 2014
- Legedekning og utdanning av helsepersonell innen eldreomsorgen. Her ser vi lysninger, men veien er fortsatt lang også her
- Styrkning av medisinsk rehabilitering. Her henvises det til samhandlingsutvalget som startet i høst i regi av Helse- og Omsorgsdepartementet
- Et eget egenandelssystem for tannhelsen. Ikke innfridd. Her er Norge et uland sammenliknet med de land vi ønsker å identifisere oss med
- Pasientombud må også omfatte kommunale tjenester. Kravet er innfridd, 7,5 mill er bevilget til oppstart høsten 2009

- Likt minstefradrag for både pensjonister og lønnstagere. Kravet er ikke innfridd
- Særfradraget indeksreguleres. Kravet er ikke innfridd
- Bostøtte settes til 15 % av minstepensjonen. Kravet er delvis innfridd
- Momsfritak ved gravferd. Kravet er ikke innfridd
- Kulturelle spaserstokk 30 mill kroner. 20 mill er bevilget på 2009 budsjettet

Når det gjelder arveavgiften økes fribeløpet fra 250.000 til 470.000 i 2009.

25 nye frivillighetssentraler kommer i 2009. Totalt bevilges det 90 millioner til dette formålet.

Iverksetting av den nye pensjonsreformen forskyves til 1. jan. 2011. Det betyr samtidig at løpende pensjoner vil reguleres med lønnsveksten også i perioden 1. mai 2010 til 1. mai 2011.

Dagfinn Skarbøvik

FORENINGSNUMMER OG ADRESSER

MELD DEG INN I DITT HJEMSTEDS TELEPENSIJONISTFORENING

Her møter du venner og kolleger og oppfrisker gamle minner.

ARENDAL	Finn Egil Halvorsen	Lensmannsvn. 23	4815 Saltrød	37 03 08 26	952 58 324	fegil@online.no
BERGEN	Roy Knag Jæger	Postboks 7150	5020 Bergen	55 56 33 33	915 38 870	telepens@frisurf.no
BODØ/SALTEN	Nils Bøe	Tjeldberget 11/LE 301	8012 Bodø	75 58 11 68	412 94 159	gbkriste@online.no
DRAMMEN	Odd Nålby	Tors vei 48 B	3040 Drammen	32 81 00 25	480 04 841	oddnalby@broadpark.no
GJØVIK	Bjørn Kjensberg	Strandgt. 4 Leiligh. H-0303	2815 Gjøvik	61 17 39 09	970 43 061	telep-gk@online.no
GLÅMDAL	Jan H. Andreassen	Blomstervn. 37	2208 Kongsvinger	62 81 59 40	915 56 223	janhandreassen@yahoo.no
GUDBRANDSDAL	Åse Nordnes	Fryryvn. 10	2670 Otta	61 23 04 98		
HAMAR	Bjørn Pettersen	Delfinen 17 A	2315 Hamar	62 52 35 11	906 06 182	britapet@frisurf.no
HARSTAD OG OMEGN	Elisabeth Markussen	Utsikten 18	9406 Harstad	77 01 79 76	957 70 128	komark@hlink.no
HAUGESUND	Arne Fosse	Hervikvn. 10 D	5521 Haugesund	52 71 65 50	915 98 057	afosse@r-data.no
HELGELAND	Torbjørn Grande	Botnveien 18	8800 Sandnessjøen	75 04 05 14	915 16 441	torb-g3@online.no
KRISTIANSAND	Kjell Moy	Seljeveien 29	4622 Kristiansand	38 01 16 81	478 29 780	kjell.moy@los.mail.no
KRISTIANSUND	Jan Dalager	Einerskaret 25	6520 Frei	71 52 53 52	952 16 124	Ja-fr@online.no
LARVIK	Berit Olafsen	Øvre Bøkeligt. 48	3256 Larvik	33 11 74 44	950 27 230	olafsenberit2@hotmail.com
LEVANGER	Sigrun Moe	Rognhaug	7600 Levanger	74 08 13 62	947 29 189	
LILLEHAMMER	Arne Fauskrud	c/o Guttorm Støen Gjøstivegen 14	2614 Lillehammer	61 25 42 96	976 90 120	gut-stoe@online.no
LILLESTRØM	Aud Marwell Myrvang	Sundg. 20	2081 Eidsvoll	63 96 45 54	909 86 580	bomyr@online.no
LOFOTEN	Kjell Tetlie	Postboks 2	8309 Kabelvåg	76 07 83 12	911 79 473	ktetlie@online.no
MOLDE	Annbjørg Megard	Øivindsveg 32	6429 Molde	71 25 32 77	452 05 836	erlispo@online.no
NAMSOS	Randi Langås	Præriev. 5B	7800 Namsos	74 40 57 42	916 15 738	
NARVIK OG OMEGN	Åse Håkonsen	Arbeiderv. 101 A	8516 Narvik	76 94 35 84	970 46 829	
OSLO	Eva-Marie Kvelland	Vektternv. 73	0681 Oslo	22 19 76 90	415 69 388	Telepensjonisteneoslo@online.no
RINGERIKE	Halvard Solberg	Krokennv. 16	3515 Hønefoss	32 12 27 09	924 23 634	lialbja@online.no
SANDEFJORD	Reidun Sandbu	Sjøstrand 6	3209 Sandefjord	33 47 30 44	478 77 369	resttele@hotmail.com
SENTRALE ENHETER	Magnhild Sletbak	Fossumhavene 58	1359 Eiksmarka	67 14 41 77	911 58 215	magnhild@sletbak.no
SKIEN	Liv Berit Aadna	Hollavn. 105	3729 Skien	35 54 27 80	916 18 449	ragnhiol@online.no
SOGN OG FJORDANE	Dagunn Klakegg	Postboks 168	6801 Førde	57 82 14 21		gunnsteinf@hotmail.com
STAVANGER	Marit Torkildsen	Regimentvn. 80	4045 Hafrsfjord	51 55 16 66		telep-sg@online.no
STEINKJER	Ole Ingvar Halsauet	Molovegen 11	7725 Steinkjer	74 16 75 80	913 04 259	ole.ingvar.halsauet@ntebb.no
TROMSØ	Anne-Berit Aune	Utsikten 78	9018 Tromsø	77 67 51 00	905 77 274	anne-bau@online.no
TRONDHEIM	Ole J. Sandbekkhaug	Anton Bergsv. 38	7099 Flatåsen	72 84 98 02	413 31 948	tdpensj@frisurf.no
TØNSBERG	Greta Tetlie	Lønnevn. 18	3179 Åsgårdstrand	33 08 20 00	456 14 278	gretatetlie@gmail.com
VALDRES	Astri Jodalen	Øvrevn. 43	2900 Fagernes	61 36 00 59	482 39 258	astjodal@online.no
ØSTFOLD	Hans Krugerud	Vesthellinga 60	1526 Moss	69 26 69 90	958 38 088	
ÅLESUND	Helge Haram	Rølandsvegen 1	6260 Skodje	70 27 51 30	908 51 360	helnihar@online.no

Annonse

Føl, rør, se og hør

Hver dag ekskluderer
produkter og tjenester
delar av befolkningen

Lufta er for alle

– en utstilling om kommunikasjon
mellom deg og meg

Ny utstilling åpner 3. desember 2008, klokken 10.00.
Utstillingen er universelt utformet.

Test det siste innen teknologiske hjelpemidler
og møt mennesker som bruker dem.

Enkel servering!

Velkommen

til Norsk Telemuseum i Teknisk Museum,
Kjelsåsveien 143, Oslo.

Påmelding innen 27. november til
post@telemuseum.no eller på 22 09 14 50

www.telemuseum.no

Til minne om Evald Hagenes.

En hedersmann er borte

Mandag 27.10.2008 sovnet Evald Henning Hagenes inn etter kort tids sykeleie.

Evald ble født 4.9.1936 i Valnesfjord, et lite tettsted mellom Bodø og Fauske i Nordland fylke. Han var enebarn og vokste opp i trygge omgivelser med naturen, elva og havet i sine nærmeste omgivelser. Dette preget han i voksenalder. Turer i friluft, gjerne med fiskestangen i hånden eller med snøret over båtripa, var noen av hans kjæreste sysler.

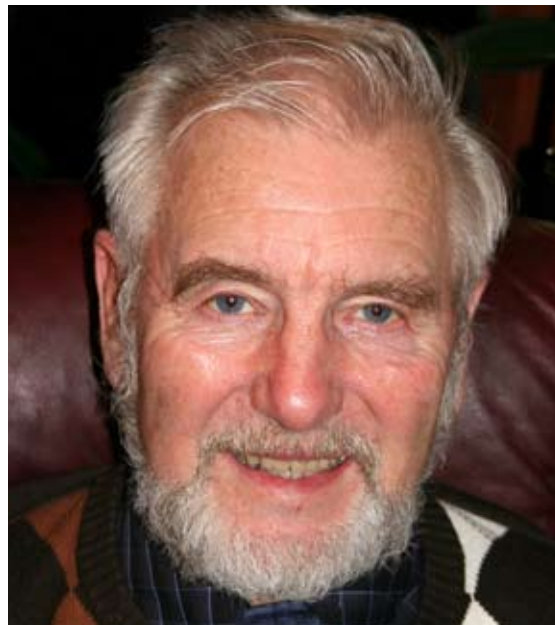
Etter fullført grunnskole og realskole (på Fauske) søkte han seg inn på Telegrafkurs i Telegrafverket. Etter endt skolegang ble han beordret til Ørnes telegrafstasjon. Her traff han Asbjørg som skulle bli hans ledsager gjennom livet. Evald ønsket mer skolegang og gjennomførte Telegrafverkets høyere kurs i perioden 1958 – 1960. Etter endt utdanning ble han beordret til Oslo kringkaster på Kløfta, hvor han tjenestegjorde fram til 1964.

I 1964 ble han overført til Mosjøen telegrafstasjon hvor han arbeidet som transmisjonstekniker helt fram til 1982. I 1982 ble han ansatt som markedssjef i Sandnessjøen

teleområde og han tjenestegjorde her helt til omorganiseringen av Telenor startet i 1995/1996. I denne perioden var han også inne i arbeidet med OL på Lillehammer og var tilknyttet OL-prosjektet under forberedelsen og gjennomføringen.

Evald startet tidlig sin karriere som tillitsvalgt i Telegrafmennes landsforbund (TMLF). Han hadde tillitsverv både lokalt og på forbundsnivå. Bl.a. var han leder i Transmisjonsteknisk utvalg i en årrekke, og medlem av Hovedstyret i TMLF i en periode på 14 – 15 år. I tillegg satt han som representant for personalet i Televerksrådet.

Evalds pensjonisttilværelse ble på ingen måte preget av "hvile på laurbær". Sjelden har vi sett en så aktiv pensjonist i lokalmiljøet. Evald hadde også sterk omsorg for våre nye landsmenn som han knyttet mange nære kontakter med.

Med takknemmelighet over at jeg lærte han å kjenne, lyser jeg fred over hans minne!

Sandnessjøen 19.11.2008
Kjell Theting

LANDSSTYRET/REDAKTØRER

LEDER	Dagfinn Skarbøvik	Ryenbergvn. 73 B	0677 Oslo	22 57 22 12	900 46 612	d.skarbovik@c2i.net
NESTLEDER	Odd-Kåre Kvalheim	Anders Sandvigs g. 1	2609 Lillehammer	61 25 82 01	900 21 534	okvalh@online.no
SEKRETÆR	Kjell Ivar Tangen	Lutvannsv. 4	0676 Oslo	22 30 72 29	456 14 158	siftang@yahoo.no
KASSERER	Ragnhild Møklebust	Ekraavn. 7C	0756 Oslo	22 50 38 19	917 53 220	ragmoek@online.no
STYREMEDL.	Bjarne Ulvang	Myrhollet 242	5142 Fyllingsdalen	55 16 38 65	416 12 005	audnulva@online.no
"	Anne-Berit Aune	Utsikten 78	9018 Tromsø	77 67 51 00	905 77 274	anne-bau@online.no
"	Eva-Marie Kvelland	Vekterv. 73	0681 Oslo	22 19 76 90	975 09 729	evamar@online.no
VARAMEDL.	Jan H. Andreassen	Blomstervn. 37	2208 Kongsvinger	62 81 59 40	915 56 223	janhandreassen@yahoo.no
"	Dagunn Klakegg	Hjalmar Christensenv.	6800 Førde	57 82 14 21	416 69 849	
REVISOR	Kjell Berglie	Selvbyggervn. 127	0591 Oslo	22 65 30 05	952 58 775	keberg@online.no
"	Reidun Sandnes	Låvevn. 50	0682 Oslo	22 26 49 80		
VARAREV.	Edgar Roli	Krokusv. 30	1475 Finstadjordet	67 90 27 04	951 58 120	
REDAKTØR						
TELEPENSJONISTEN	Sjur Malm	Konglestien 6	3400 Lier	32 84 03 03	900 28 726	sjmalm@online.no
REDAKTØR						
NETTAVISEN	Per Refsem	Nils Knudsens vei 2B	2040 Kløfta	63 97 68 44	905 00 533	p-ree1@online.no

Telepensionistenes Landsforbund • Postadresse 1331 Fornebu • Besøksadresse: Kongensgt. 8, Oslo.

Telefon 22 77 69 52 • Telefaks 22 77 69 55.

E-post: kon.telepensionistene@telenor.com • Nettside: www.telepensionistene.no

Hobbymesse i Østfold

Telepensjonistene i Østfold er mangfoldige og dyktige. På siste møte hadde de en større utstilling av medlemmenes hobbyarbeider som strakk seg fra kniplinger og nupereller til musikk, rosemaling, treskjæring, kniver, snekring, maling, slektsforskning og lyrikk.

Karsten Karlsen

Berly Engen

Egil Gjoes

Erik Lauritsen

Alfred Solheim

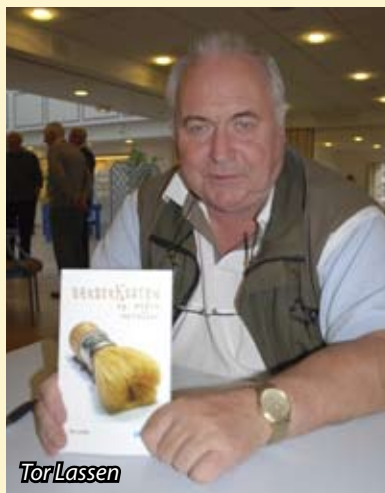
Ingar Heien

En engel av Erik Lauritsen

Severin Otneim

Tor Lassen

Björg Karlsen